

PREGLED I ISPITIVANJE RADNE OPREME

U Narodnim novinama, br. 16/16. objavljen je Pravilnik o pregledu i ispitivanju radne opreme koji je, pored ostalog, stavio izvan snage prethodni Pravilnik o listi strojeva i uređaja s povećanim opasnostima (N.N., br. 47/02.).

Na početku je potrebno istaknuti kako su odredbama Pravilnika o sigurnosti strojeva (N.N., br. 28/11.) regulirana pitanja ocjenjivanja sukladnosti strojeva, pa tako i najvećeg dijela radne opreme, s pripadajućim normama i sigurnosno-zdravstvenim zahtjevima prilikom njihovog stavljanja na tržište i u uporabu. Iz odredaba tog pravilnika proizašao je bivši termin „strojevi i uređaji s povećanim opasnostima“ koji se koristio u prethodnom Pravilniku o listi strojeva i uređaja s povećanim opasnostima u kontekstu periodičkih pregleda i ispitivanja.

Pravilnik o pregledu i ispitivanju radne opreme, za razliku od Pravilnika o sigurnosti strojeva, obuhvaća obveze periodičkih pregleda i ispitivanja radne opreme tijekom njezine uporabe i nije mu svrha nadomjestiti moguća nepoštovanja odredaba Pravilnika o sigurnosti strojeva prilikom njihova stavljanja na tržište i u uporabu. Zbog toga je izostala lista radne opreme s povećanim opasnostima kako je to bilo prethodno uređeno.

Pravilnikom o pregledu i ispitivanju radne opreme obuhvaćeni su i dopunski razrađeni zahtjevi iz članka 5. Direktive 2009/104/EZ o mi-

nimalnim i sigurnosno-zdravstvenim zahtjevima za sigurnost i zdravlje radnika pri uporabi radne opreme na radu.

Prema odredbi članka 1., stavka 2. i 3. Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme, pregled i ispitivanje radne opreme odnosi se na radnu opremu koju čine **strojevi i uređaji, postrojenja te sredstva za prijenos i prijevoz tereta** prema propisu o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme, tj. prema Pravilniku o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme (N.N., br. 21/08.). Pregledi i ispitivanja obavljaju se zbog provjere ispunjavanja sigurnosno-zdravstvenih zahtjeva na radnoj opremi, odnosno otkrivanja i otklanjanja nedostataka koji bi mogli ugroziti sigurnost i zdravlje rukovatelja ili drugih radnika u prostoru uporabe radne opreme. Prema odredbi članka 2. Pravilnika o sigurnosti i zdravlju pri uporabi radne opreme, rukovatelj je osposobljena osoba na radu čija je zadaća rukovati ili upravljati radnom opremom, odnosno posluživati radnu opremu pri radu.

Iz navedenog proizlazi da se obveza pregleda i ispitivanja radne opreme u skladu s odredbama Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme odnosi na radnu opremu koju čine strojevi i uređaji, postrojenja te sredstva za prijenos i prijevoz tereta, a koja zahtijeva rad radnika **rukovanjem, posluživanjem ili upravljanjem** zbog izvođenja predviđenog radnog postupka u skladu s njezinom namjenom, a u vezi sa čim radnik - ru-

kovatelj treba biti posebno osposobljen. Osposobljenost podrazumijeva da je radnik upoznat sa sigurnosnim radnim postupcima, obvezom poštovanja uputa proizvođača radne opreme te obvezom uporabe osobne zaštitne opreme, čime je prije početka njezine uporabe otklonjen značajan dio rizika za sigurnost i zdravlje radnika.

Kada se radi o radnoj opremi sa specifičnim rizicima, koje ističe Direktiva 2009/104/EZ, onda se rizici na istoj prvenstveno rješavaju primjenom instituta stručne osposobljenosti radnika.

Odredbe Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme ne odnose se na radnu opremu koja za izvođenje predviđenog radnog postupka zahtijeva samo aktivnosti stavljanja u rad, isključenja iz rada i sl. (primjerice samo povremeno nadgledanje), tj. na onu koja ne iziskuje rukovanje, posluživanje ili upravljanje u stvarnom smislu zbog izvođenja predviđenog radnog postupka, jer njezin rad ne ugrožava izravno sigurnost i zdravlje radnika.

S druge strane, poslodavac je obavezan u skladu s odredbom članka 41., stavka 3. Zakona o zaštiti na radu (N.N., br. 71/14., 118/14. i 154/14.) osigurati da sredstva rada u uporabi (pa tako i radna oprema kao dio sredstava rada) budu u svakom trenutku sigurna, održavana, prilagođena za rad i u ispravnom stanju te da se koriste u skladu s pravilima zaštite na radu, tehničkim propisima i uputama proizvođača tako da u vrijeme rada ne ugrožavaju radnike. Također je poslodavac, prema odredbi članka 42., stavka 1. Zakona o zaštiti na radu, obavezan u skladu s posebnim propisima odnosno uputama proizvođača obavljati preglede, odnosno ispitivanja sredstava rada koja se upotrebljavaju (uključujući i ona na koja se ne primjenjuju odredbe Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme), zbog utvrđivanja jesu li na njima primijenjena pravila zaštite na radu i jesu li zbog nastalih promjena tijekom njihove uporabe ugroženi sigurnost i zdravlje radnika. U tom smislu citiranim odredbama Zakona o zaštiti na radu propisana je obveza održavanja u ispravnom stanju sve ostale radne opreme koja nije obuhvaćena odredbama Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme.

Prema odredbi članka 3., stavka 1., podstavka 1. Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opre-

me, odredbe navedenog Pravilnika ne odnose se na kućanske aparate namijenjene uporabi u kućanstvu, pa ako se za radnu opremu upotrebljavaju kućanski aparati namijenjeni uporabi u kućanstvu, kao što su hladnjaci, plinski i električni štednjaci, perilice, mikrovalne pećnice i sl., na iste se ne primjenjuju odredbe navedenog Pravilnika.

Prema odredbi članka 3., stavka 2. Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme, odredbe navedenog Pravilnika ne odnose se na ručnu radnu opremu (alate), uključujući i ručno mehanizirane alate, te na skele i druga sredstva za povremeni rad na visini za koja se pregledi obavljaju prema posebnim propisima.

Stajalište je Ministarstva rada i mirovinskoga sustava da se obveze pregleda i ispitivanja radne opreme u skladu s odredbama Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme ne odnose na radnu opremu za koju je pregled i ispitivanje uređeno posebnim propisima, a koji su u nadležnosti drugih ministarstava. Tako primjerice, strojeve i uređaji koji su izvori ionizirajućeg zračenja nije potrebno pregledavati i ispitivati u skladu s Pravilnikom o pregledu i ispitivanju radne opreme, jer se za pregled i ispitivanje takve radne opreme primjenjuju odredbe Zakona o radiološkoj i nuklearnoj sigurnosti (N.N., br. 141/13. i 39/15.) i propisa donesenih na temelju toga zakona.

Na plinske kotlovnice, također, se primjenjuju odredbe posebnog propisa, tj. Pravilnika o tehničkim normativima za projektiranje, gradnju, pogon i održavanje plinskih kotlovnica (Službeni list, br. 10/90. i 52/90.). Pravilnikom o tehničkim normativima za projektiranje, gradnju, pogon i održavanje plinskih kotlovnica propisani su tehnički uvjeti za projektiranje, gradnju, pogon i održavanje plinskih kotlovnica ukupnog kapaciteta više od 50 kW, a navedeni Pravilnik također sadrži odredbe o provjerama, kontrolama, pregledima i ispitivanjima uključujući i rokove te se primjenjuju rokovi propisani Pravilnikom o tehničkim normativima za projektiranje, gradnju, pogon i održavanje plinskih kotlovnica, a rezultati provedenih postupaka (provjere, kontrole, pregledi i ispitivanja) upisuju se u dnevnik loženja koji je dokaz da su ispunjeni zahtjevi propisani navedenim.

Kada je riječ o kotlovnica (plinskim ili uljnim), toplinskim stanicama i drugim energetske građevinama, moramo lučiti različite pojmove i kategorije u kontekstu obveza pojedinih pregleda i/ili ispitivanja. Tako je kotlovnica prvenstveno građevina kao mjesto rada (mjesto stalnog rada ili samo mjesto povremenog nadzora) u kojoj je smješteno određeno kotlovske postrojenje ili druga energetska oprema koja može, ali i ne mora, zahtijevati određeno rukovanje, posluživanje ili upravljanje odnosno može biti automatizirana u mjeri da zahtijeva samo povremeni nadzor nad radom i praćenje stanja pojedinih parametara. U tom smislu treba ocjenjivati radi li se o radnoj opremi koja doista iziskuje rukovanje, posluživanje ili upravljanje radnika u smislu primjene Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme ili o nekoj drugoj opremi čija je sigurnost vezana za primjenu drugih propisa, tehničkih normativa i uputa proizvođača.

Na opremu pod tlakom također se primjenjuju odredbe posebnih propisa te se oprema pod tlakom pregledava i ispituje u skladu s posebnim propisima. Međutim, kada je pojedina tlačna oprema dio tehnološke linije koja čini radnu opremu koja iziskuje rukovanje, upravljanje ili posluživanje, onda se nalazi pregleda te opreme uzimaju u obzir u ocjeni ukupno primijenjenih sigurnosno-zdravstvenih zahtjeva na radnoj opremi u skladu s odredbama članka 10., stavak 2. Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme.

Poslodavac koji je korisnik radne opreme, koja iziskuje **rukovanje, posluživanje ili upravljanje**, dužan je na propisani način osigurati preglede i ispitivanja radne opreme u sljedećim slučajevima:

- prije početka uporabe na novom mjestu rada ako je radna oprema premještena s jednog mjesta na drugo pa je zbog toga rastavljena i ponovno sastavljena
- u slučaju iznimnih okolnosti koje ugrožavaju sigurnost djelovanja radne opreme (promjena načina rada, oštećenja radne opreme, nedostaci na radnoj opremi, ozljede radnika na radnoj opremi)
- na temelju rješenja inspektora rada
- u rokovima koje je u uputama za uporabu i održavanje odredio proizvođač radne

opreme ili u roku koji je utvrđen posebnim propisom ili

- periodički u rokovima koji ne mogu biti dulji od tri godine.

Pregled radne opreme obuhvaća:

- vizualno utvrđivanje funkcionalnosti rada radne opreme na način da ista ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika pri njezinoj uporabi,
- vizualno utvrđivanje primjene sigurnosno-zdravstvenih zahtjeva prema tehničkoj dokumentaciji proizvođača radne opreme,
- utvrđivanje dostupnosti uputa za rad i održavanje radne opreme,
- utvrđivanje stanja održavanja radne opreme prema uputi proizvođača ili prema prioznatim pravilima zaštite na radu.

Ispitivanje radne opreme obuhvaća:

- sve ostale radnje u postupku koju nije moguće utvrditi pregledom, a koje su neophodne za utvrđivanje pojedinih sigurnosno-zdravstvenih zahtjeva i provode se uporabom mjerne i ispitne opreme.

O obavljenom pregledu i ispitivanju radne opreme sastavlja se zapisnik koji sadrži najmanje sljedeće podatke:

1. naziv i sjedište te OIB korisnika radne opreme
2. naziv i sjedište te OIB ovlaštene osobe koja obavlja pregled i ispitivanje radne opreme
3. broj zapisnika i datum sastavljanja
4. broj i datum izdavanja rješenja o ovlaštenju za obavljanje pregleda i ispitivanja radne opreme
5. nazive propisa kojima je utvrđena obveza ispitivanja radne opreme
6. nazive propisa prema čijim zahtjevima je obavljena provjera ispunjavanja sigurnosno-zdravstvenih zahtjeva na radnoj opremi
7. podatke kojima se pobliže određuje radna oprema (tip, model, naziv proizvođača, tv. broj) s opisom namjene i položaja radne opreme u radnom prostoru

8. osnovne podatke o radnim tvarima i sirovinama koje radna oprema koristi u radu
9. naznake rizika za sigurnost i zdravlje radnika pri uporabi radne opreme
10. ime i prezime, OIB te stručnu spremu za sve osobe koje sudjeluju u postupku pregleda i ispitivanja radne opreme, a za stručnjake zaštite na radu i podatke o položenom stručnom ispitu
11. datum početka i završetka pregleda i ispitivanja
12. podatke o uputama proizvođača za uporabu i održavanje radne opreme te o drugoj dokumentaciji koja je upotrijebljena tijekom pregleda i ispitivanja
13. metode, postupke i norme koje se odnose na preglede i ispitivanja te mjernu i ispitnu opremu korištenu prilikom pregleda i ispitivanja
14. nalaze o rezultatima pregleda i ispitivanja uzimajući u obzir dokumentaciju o održavanju radne opreme
15. zaključnu ocjenu da rezultati pregleda i ispitivanja radne opreme ispunjavaju sigurnosno-zdravstvene zahtjeve ili opis nedostataka zbog kojih rezultati ne zadovoljavaju propisane sigurnosno-zdravstvene zahtjeve s prijedlogom mjera za otklanjanje nedostataka i
16. naznaku propisanog roka za sljedeći pregled i ispitivanje.

Ako je u pregledu i ispitivanju sudjelovalo više osoba, svaka se od njih vlastoručno potpisuje iza podataka o pregledu i ispitnoj radnji koju je obavila.

Zapisnik vlastoručno potpisuju sve osobe koje su obavile pregled i ispitivanje.

Pravilnikom o pregledu i ispitivanju radne opreme nije propisano tko isključivo smije sudjelovati u pregledima i ispitivanjima radne opreme. Međutim, očekuje se da će to biti prvenstveno osobe strojarskog i elektro usmjerenja s položenim stručnim ispitom iz zaštite na radu koje će dobro poznavati postupke i me-

tode pregleda i ispitivanja, a ovlaštena osoba dužna je te kriterije detaljno razraditi Poslovnikom o postupcima, uvjetima i metodama obavljanja tih poslova u skladu s odredbama članka 8. Pravilnika o ovlaštenjima za poslove zaštite na radu (N.N., br. 112/14. i 84/15.). Spomenuti poslovnik izrađuje se u skladu sa zahtjevima norme HRN ISO/TR 10013 koja se odnosi na izradu dokumentacije sustava upravljanja kvalitetom, pa sva stručno tehnička pitanja vezana na postupke, uvjete i metode pri pregledu i ispitivanju radne opreme, pri korištenju i raspolaganju s mjernom i ispitnom opremom te pri sastavljanju, potpisivanju i upravljanju sa zapisima (zapisnicima) nastalim nakon obavljenih pregleda/ispitivanja moraju biti jasno i jednoznačno utvrđena.

Propisano je da zaključnu ocjenu zapisnika vlastoručno potpisuje osoba ovlaštenog poslodavca ili ovlaštene osobe koja ispunjava propisane uvjete za dobivanje ovlaštenja prema Pravilniku o ovlaštenjima za poslove zaštite na radu.

Ovlaštena osoba mora imati u svojem vlasništvu mjernu i ispitnu opremu iz popisa u Prilogu Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme, a osim mjerne i ispitne opreme navedene u Prilogu Pravilnika, ovlaštena osoba može raspolagati i s dodatnom mjernom i ispitnom opremom za specifična ispitivanja u svojem vlasništvu ili na temelju ugovora o najmu.

Potrebno je podsjetiti da je ovlaštena osoba za poslove pregleda i ispitivanja radne opreme, u skladu s odredbom članka 82., stavak 2. Zakona o zaštiti na radu, dužna te poslove obavljati u skladu s propisima zaštite na radu jer u protivnom čini prekršaj utvrđen člankom 99. istog Zakona.

ZAKLJUČAK

Najznačajnija novina, za razliku od prethodnog Pravilnika o listi strojeva i uređaja s povećanim opasnostima, jest da je „lista strojeva i uređaja s povećanim opasnostima“ izostavljena u odredbama Pravilnika o pregledu i ispitivanju radne opreme, jer je taj termin vezan isključivo za stavljanje na tržište strojeva i uređaja.

Druga novina je napuštanje izdavanja uvjerenja o pregledu i ispitivanju radne opreme, s ciljem kako bi se puno više pozornosti posvetilo sadržajima i nalazima iz zapisnika o pregledu/ispitivanju. Ova izmjena, također, otklanja dvojbe je li se zbog utvrđenih manjih nesukladnosti na radnoj opremi, za istu smije izdavati uvjerenje o ispravnosti.

Treća novina jesu promjene u rokovima periodičkih pregleda/ispitivanja, gdje su, pored ostalih propisanih rokova, prethodni rokovi sa 2 godine pomaknuti na rok od 3 godine, pri čemu se nije u bitnome smanjila razina sigurnosti, a poslodavcima je osigurana odgovarajuća ušteda. Namjera je da se uštedena sredstva za preglede i ispitivanja ulože u redovitije i kvalitetnije održavanje radne opreme.

*Jere Gašperov, dipl. ing. stroj.
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Zagreb*